

залежності, зв'язати математику з життям».

Протягом 1915–1916 років Надія Шульгіна працювала асистенткою професора Дмитра Граве в Київському університеті (тоді Університет св. Володимира). І саме в ці роки вона вийшла заміж. Точної дати одруження немає. Відомо тільки, що майбутній чоловік Надії — Роман Ішук на той час перебував у в'язниці Києва (з політичних мотивів), а Надія Шульгіна разом з матір'ю носили обиди ув'язненим. За таких обставин відбулось знайомство Надії та Романа.

У роки національно-визвольних змагань Надія Шульгіна-Ішук долучається до культурно-освітніх процесів. Зокрема, 1917 р. у Києві видано її підручник «Задачник до систематичного курсу арифметики» — перший український підручник із математики в УНР. Викладала в Першій українській гімназії ім. Т. Шевченка у Києві. У гімназії діяли різноманітні гуртки. Н. Шульгіна-Ішук керувала роботою математичного гуртка. На його заняттях учні писали реферати з історії математики, розв'язували цікаві задачі, будували графіки тощо. На проханнях вони вимірювали висоту дерев, ширину річки. Гурток видавав математичний журнал. Також Надія Шульгіна-Ішук виступила співворцем української математичної термінології при Комісії Товариства шкільної освіти.

Протягом 1926–1927 років працювала у Празі в Українському педагогічному інституті ім. М. Драгоманова, де готувала учительські кадри для українських шкіл. Надія Шульгіна-Ішук викладала в інституті математику й отримала тутчене звання професора. В Українському педагогічному інституті ім. М. Драгоманова у 1924–1929 роках викладав всесвітню історію її рідний брат — Олександр.

У 1927 році родина Шульгіних-Ішуків перетягла до Рівного, де Надія влаштувалась на роботу вчителем математики у міську українську приватну

ми, — згадувала Надія Шульгіна-Ішук. — Всі учителі працювали із широю відданістю. Хотілося нам усім поставити навчання на найкращий рівень і для добра учнів, і для того, щоб візитори з польської шкільної кураторії не могли зробити ніяких зауважень».

У рівненській гімназії Надія Шульгіна-Ішук проваджувала нестандартний підхід до викладання навчальної дисципліни — поєднуючи теорію із практикою: «Головно хотілося мені зблизити математику з оточуючим життям, показати, що математика не є наука відірвана від життя, що законам математики підлягає все, що нас оточує, що математика така природнична наука, як і фізика, хімія чи біологія, тільки її закони ще загальніші», — напíše згодом у спогадах. Вона створила математичний гурток та майстерню: учні поєднуючи знання з математики зі столярною справою, виготовляли прості геометричні прилади, моделі геометричних фігур і використовували їх на практиці.

Зі встановленням радянської влади у вересні 1939 р. українську приватну гімназію реорганізували у десятирічну школу. Нова влада дозволила розпочати навчання у школі. До освітнього закладу прибули вчителі з радянської України, які контролювали виховний і навчальний процес. Надії та її чоловіку Роману вдалося уникнути репресій, проте, політ тих часів назавжди залишився у пам'яті: «Мій чоловік Роман Ішук викладав тоді в тій же школі теорію і в двох старших класах біології, — згадувала Надія Шульгіна-Ішук. — Його змалою почали викликати на ніч до НКВД — на „дискусію“. Після такої ночі він мусив бути на час в школі. Так титнулося аж два тижні. Вони хотіли переконати його, щоб він з ними „співпрацював“. Вони категорично по-ставили йому вимогу „співпраці“, і він категорично відмовився». Однак, на шість для родини Шульгіних-Ішук все обійшлося.

і системи освіти. Влітку 1941 року у Рівному організували міський відділ народної освіти, головою його науково-методичної ради стала Н. Шульгіна-Ішук. У спогадах Надії Яківна писала: «Прийшла німецька окупація... Зразу — великі надії. Перший час — місяць, чи два була військова влада і при тім ми ще не могли зовсім збогнутити, що ця нова окупація несе. Хоч з самого початку було видно, що не те, на що ми надіялись. Та ми, учителі, рішили в першу чергу якось оформити існування нашої школи». За сприяння відділу в місті діяли курси українознавства для вчителів усіх спеціальностей, де викладали українську мову та літературу, історію та географію України. У Рівному вдалося відкрити дві гімназії — гуманітарну ім. Т. Шевченка та математично-природничу ім. І. Мазепа, у яких викладала математику Надія Шульгіна-Ішук. Однак невдовзі прийшло розчарування діями німецької цивільної адміністрації.

Же через кілька місяців після німецької окупації та закриття двох українських гімназій, відділ освіти вдалося зберегти ще на деякий час функціонування середніх технічної та торгівельної шкіл, для яких були розроблені навчальні програми. Однак

української спільноти. У складі Святової федерації українських жіночих організацій проводила просвітницьку та культурно-виховну працю. У 1950-х роках Надія Шульгіна-Ішук очолила виховну секцію Святової федерації українських жіночих організацій.

Померла Надія Шульгіна-Ішук 9 квітня 1979 року. На похорон, окрім родини, друзів і знайомих, приїхало чимало колишніх учнів Надії Шульгіної-Ішук. На панехиді митрополит Української автокефальної православної церкви в діаспорі Мстислав сказав про неї як про «нашадка родів українських патріциїв, які віками зберігали українську духовність».

У газеті «Свобода» (США) в некролозі в пам'ять Надії Шульгіної-Ішук зазначалося: «Рід Шульгіних зложив Батьківщині найбільш жертв: дав українській справі інтелект і матеріальну підтримку — вклад і меншестево Якова Шульгіна, жертву життя — брат Володимир політ під Крутами, інтелект — брат Олександр Шульгін і сама Надія Ішук». ■

Олена ГУМЕНЮК
Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

У Львові у видавництві «Піраміда» в серії «Приватна колекція» вийшла поетична книга Тараса Карабовича «Лугини».

«Що таке Лугини в антропологічній поліфонії життя? Це вічність, яка починається за пологими водами і зберігає слід пуповини до ночі, але це також придане до безсонності, тавроване заборгованістю, щоб вірність тривала до кінця, як у Книзі Проповідника», — зазначає автор.

Історія

Ще одна з роду Шульгинних

Родина Шульгинних відомою знаковими особистостями. Найперше згадується Олександр Шульгин – перший міністр закордонних справ Української Народної Республіки. Разом із братом Миколою працювали в місії УНР в Парижі та редакції журналу «Прометей» у 1930-х. Ще один їх брат героїчно загинув під час бою під Крутами у січні 1918 р. Та на фоні чоловічої лінії чомусь замовчується інформація про їх не менш та новиту сестру Надію. А варто було б згадати про цю надзвичайну жінку, хоча б у 40-ву річницю смерті.

Народилась Надія у родині громадського діяча Якова Шульгина – одного із творців національного відродження України у XIX – XX ст. У Києві дівчина навчалась у гімназії, яку закінчила із золотим медаллю. Здобула вищу освіту на фізико-математичному відділенні Бестужевських вищих жіночих курсів у Петербурзі. Бестужевські курси як провідний жіночий університет Російської імперії з моменту їх відкриття приваблював багатьох українок, які прагнули системної фахової освіти. Під час навчання на Бестужевських жіночих курсах Надія відвідувала разом із іншими слухачами зібрання вчителів математики, які були прихильниками реформ у викладанні предмета. Саме тут молода студентка познайомилась з методикою викладання математики німецького ученого Фелікса Клейна, який на її думку: «зламав мур між так званою елементарною і вищою математикою. Він хотів, щоб і в середній школі учні зрозуміли, яким могутнім засобом пізнати світ є математика. Він казав відкинути з гімназійних курсів непотрібний баласт, звернути увагу на поняття функцій, функційної залежності, зв'язати математику з життям».

Протягом 1915–1916 років Надія

▲ Надія Шульгина-Ішук з чоловіком Романом і доньками Наталією і Марією.

Джерело: nadia-yulhina.com

гімназії: «Відчувалась дружба, родинна атмосфера між учнями та учителями, – задувала Надія Шульгина-Ішук. – Всі учителі працювали із щирою відданістю. Хотілося нам всім поставити

Із окупацією Західної України німцями у 1941 році відбулась перебудова і системи освіти. Влітку 1941 року у Рівному організували міський відділ на-

іші школи через деякий час заборонили. Керівництво міського освітнього відділу переймалося тим, що учні своїх і восьмих класів не мали змоги отримати свідоцтво про закінчення навчального закладу. Для таких учнів відкрили математичні (випускні) курси, директором яких призначено Надію Шульгину-Ішук. Записалося на курси близько 500 осіб (із Рівного та навколишніх населених пунктів), із яких 330 склали іспити та отримали свідоцтво про освіту. Освітні сподівались на організацію другого випускного курсу, але німецька влада не дала на це згоди.

У 1944 р. родина Шульгинних-Ішуків покинула Рівне, деякий час мешкали у таборах для переміщених осіб у Німеччині. У таборі в Ауґсбурзі перебувало чимало людей із фаховою вищою освітою. Там вони заснували школи та прообраз університету, де математику викладала Надія, а Роман (її чоловік) – географію України. У 1949 р. вся родина переїхала до США, поселившись у Філадельфії.

В новій країні Надія Шульгина-Ішук продовжує педагогічну роботу та долучається до громадської діяльності української спільноти. У складі Святової федерації українських жіночих ор-